

Ár 2011, föstudaginn 16. desember, er fundur haldinn í úrskurðarnefnd um viðskipti við fjármálafyrirtæki.

Mætt eru: Áslaug Árnadóttir, formaður, Geir Arnar Marelsson, Jóhann Tómas Sigurðsson, Hildigunnur Hafsteinsdóttir og Oddur Ólason.

Fyrir er tekið **mál nr. 40/2011**:

M
gegn
Fjármálafyrirtækinu F

og kveðinn upp svohljóðandi

ú r s k u r ð u r :

I.

Málsmeðferð.

Málsaðilar eru M, hér eftir nefndur sóknaraðili, annars vegar og F, hér eftir nefndur varnaraðili, hins vegar.

Málið barst úrskurðarnefndinni 5. júlí 2011, með ódagsettri kvörtun sóknaraðila. Með bréfi nefndarinnar, dagsettu 5. júlí 2011, var kvörtunin send varnaraðila og honum gefinn kostur á að tjá sig um hana og skýra sjónarmið sín. Svör varnaraðila bárust þann 2. ágúst 2011. Var bréfið sent sóknaraðila og honum gefinn kostur á að koma á framfæri athugasemdum sínum. Engar athugasemdir bárust frá sóknaraðila.

Málið var tekið fyrir á fundum nefndarinnar 20. september, 1. og 30. nóvember og 9. og 16. desember 2011.

II.

Málsatvik.

Þann 6. febrúar 2007 gerði sóknaraðili samning, nr. X, við varnaraðila með fyrirsögninni „Bílasamningur Kaupleiga“. Í honum var sóknaraðili nefndur leigutaki og L leigusali, en þann 14. júní 2011 samþykkti Fjármálaeftirlitið samruna L við F á grundvelli 1. mgr. 106. gr. laga nr. 161/2002 um fjármálafyrirtæki og hefur F tekið við öllum réttindum og skyldum L, þar með talið samkvæmt umræddum samningi. Hið leigða var bifreið af gerðinni Toyota Corolla, fastnúmer Y, sem fyrst hafði verið skráð 10. janúar 2006 og var seljandi R. Leigutími yrði til 6. febrúar 2014 en að honum liðnum gæti sóknaraðili orðið eigandi bifreiðarinnar gegn greiðslu á 1.000 krónum. Í liðum II og III í samningnum kom fram að kaupverð bifreiðarinnar væri kr. 2.040.000 en frá því dregin „innborgun“ að fjárhæð kr. 277.000 og bætt við stofngjaldi kr. 45.536 og umsýslugjaldi kr. 9.000 og fékkst með þessu svokallað samningsverð, sem var kr. 1.817.436. Mánaðarlegar greiðslur áttu að vera kr. 24.963, sem sóknaraðili skyldi greiða í 84 skipti, í fyrsta sinn 6. mars 2007. Kom þar fram að samningurinn væri óverðtryggður og endanleg fjárhæð í myntkörfunni BL2 réðist af kaupgengi á útgreiðsludegi samnings. Leiga miðaðist við myntkörfuna BL2 og réðist af sölugengi hverju sinni en sú skýring var gefin að þessi myntkarfa væri CHF 50% og JPY 50%.

Þann 28. október 2008 samþykkti varnaraðili, L, skuldbreytingu á samningnum þannig að næstu fjórir gjalddagar yrðu í formi vaxtagreiðslna, frá og með nóvember 2008. Samningstíminn lengdist sem þessu nam. Þann 23. febrúar 2009

komust aðilar að samkomulagi um skilmálabreytingu samningsins. Í skilmálabreytingunni fólst að greiðslubyrði lántaka yrði u.þ.b. upphafsgreiðsla samningsins að viðbættum 25% af þeirri upphæð. Samningstími lengdist sem nam átta innágreiðslum. Þann 10. nóvember 2009 sótti sóknaraðili um greiðslujöfnun á samningi nr. X. Þar kom fram að í greiðslujöfnun fælist að reiknuð yrði út ný grunngreiðsla samningsins.

Í byrjun árs 2011 leitaði sóknaraðili til umboðsmanns skuldara með fjármál sín. Þann 10. janúar 2011 skrifaði sóknaraðili undir samþykki um gagnaöflun til umboðsmanns skuldara. Með samþykkinu var umboðsmanni skuldara veitt samþykki til að afla upplýsinga, m.a. rafrænt, sem hann telur að geti skipt máli varðandi tekjur, gjöld, skuldir og eignir. Umboðsmaður skuldara samþykkti umsókn um greiðsluáðlögun þann 2. mars 2011.

Þann 10. maí 2011 barst sóknaraðila bréf frá varnaraðila þess efnis að samningi aðila yrði rift, vegna umsóknar um samning til greiðsluáðlögunar. Var sóknaraðili beðinn um að skila leigumun, Y Toyota Corolla. Leigumun skyldi afhenda í samráði við L eigi síðar en fimm virkum dögum frá riftuninni. Þann 25. maí afhenti sóknaraðili varnaraðila bifreiðina, að því er fram kemur skjalinu afhending leigumunar vegna greiðsluskjóls. Giltu þá ákvæði 11. gr. laga nr. 101/2010 um tímabundna frestun greiðslna um sóknaraðila.

Sóknaraðili kveður A, lögfræðing hjá umboðsmanni skuldara, hafa haft samband við varnaraðila vegna riftunarinnar, þann 23. júní 2011, en varnaraðili hafi neitað að falla frá riftuninni.

Sóknaraðili skaut málinu til nefndarinnar með kvörtun móttækinni þann 5. júlí 2011.

III.

Umkvörtunarefni.

Sóknaraðili krefst þess að riftun á bílasamningi nr. X, vegna Y, og vörslusvipting verði úrskurðuð ólögsmæt og að bifreiðinni verði skilað.

Sóknaraðili telur varnaraðila ekki hafa verið heimilt að rifta samningnum þar sem a-liður 1. mgr. 11. gr. laga nr. 101/2010 um greiðsluáðlögun kveði á um að ekki sé heimilt að krefjast eða taka á móti greiðslu á kröfum og b-liður sömu greinar kveði á um að ekki sé heimilt að gjaldfella skuldir samkvæmt samningsbundnum heimildum.

Þá vísar sóknaraðili til dóms Hæstaréttar Íslands nr. 92/2010 þar sem sambærilegur samningur og um er deilt, var í raun talinn lánasamningur en ekki leigusamningur. Sóknaraðili vísar til 42. gr. laga nr. 75/1997 um samningsveð. Í athugasemdum við greinina komi fram að engu skipti þótt seljandi hafi áskilið sér eignarréttarfyrrvara í stað veðréttar. Samkvæmt 1. mgr. 35. gr. sömu laga geti söluveð verið til tryggingar láni sem veitt sé af þriðja aðila til tryggingar láni sem veitt sé til kaupa á hlut enda sé lánsfjárhæðinni beint til seljanda.

Með vísan til umrædds dóms og laga nr. 75/1997 kveður sóknaraðili að ljóst sé að um sé að ræða lánssamning sem tryggður sé með söluveði og engar forsendur til þess að telja lánið undanskilið 11. gr. laga nr. 101/2010.

IV.

Athugasemdir varnaraðila.

Varnaraðili krefst þess að kröfum sóknaraðila verði hafnað. Varnaraðili vísar til þess að í 112. gr. umferðarlaga nr. 50/1987 sé þess getið að Umferðarstofa annist

skráningu ökutækja og aðra umsýslu varðandi skráningu ökutækja. Þá bendir varnaraðili á að í reglugerð um skráningu ökutækja nr. 751/2003 segi m.a. að í ökutækjaskrá skuli færa upplýsingar um ökutækið og að það skuli skráð á nafn eiganda og eftir atvikum á nafn umráðamanns þess, sbr. 4. gr. reglnanna. Í 47. gr. þinglýsingarlaga nr. 39/1978 komi fram að eignarheimildum á bifreiðum þurfi ekki að þinglýsa heldur skuli eignarheimild sú sem greind sé í bifreiðaskrá talin nægur grundvöllur undir þinglýsingu skjala frá þeim sem þar eru skráðir eigendur. Varnaraðili vísar til þess að þinglýsingarstjóri í hverju umdæmi færi bifreiðabók um skjöl sem bifreiðar varði. Eignarheimild sú sem fram kemur í bifreiðabókinni sé í samræmi við og á grundvelli skráningar Umferðarstofu. Bifreiðin Y sé eign varnaraðila á grundvelli þessara reglna.

Af þessu leiði að varnaraðili hafi einn heimild til að ráðstafa bifreiðinni með löggerningi. Varnaraðili beri hlutlæga skaðabótaábyrgð á bifreiðinni lendi hún í tjóni eða valdi tjóni og varnaraðili beri ábyrgð sem skráður eigandi bifreiðarinnar á öllum opinberum gjöldum sem lagðar eru á bifreiðina. Þar af leiðandi geti ekki talist samngjarnt að leigutaki hafi bifreiðina í sínum vörslum á kostnað varnaraðila, ekki síst í ljósi farganleika og verðryrnunar bifreiða.

V.

Niðurstaða.

Ágreiningur aðila lýtur að því hvort að varnaraðila hafi verið heimilt að rifta bílasamningi nr. X og krefjast þess að sóknaraðili skilaði bifreiðinni Y. Sóknaraðili krefst þess að riftun á bílasamningi nr. X og vörslusvipting verði úrskurðuð ólögmat og að bifreiðinni verði skilað. Varnaraðili krefst þess að kröfum sóknaraðila verði hafnað.

Í dómi Hæstaréttar frá 16. júní 2010 í máli nr. 92/2010 var fjallað um bílasamning SP Fjármögnunar. Í dómnum rakti Hæstiréttur eðli samningsins og komst að þeirri niðurstöðu að í raun hafi verið um að ræða lánveitingu til kaupa á bifreið, sem hafi verið klædda í búning leigusamnings. Þar af leiðandi var talið að um væri að ræða lánsamning í skilningi VI. kafla laga nr. 38/2001.

Í dómnum er helst litið til fimm atriða við skoðun á kaupleigusamningnum. Í fyrsta lagi telur Hæstiréttur að hugtakanotkun í samningnum bendi til þess að um hafi verið að ræða lán frekar en leigusamning. Í öðru lagi tekur Hæstiréttur skýrt fram að í samningnum sé gert ráð fyrir að leigutaki skuli greiða vexti samhliða afborgunum, en slíkt tíðkist í lánsamningum en eigi engan veginn við í leigusamningum. Í þriðja lagi var í samningnum kveðið á um uppgjör samningsins við riftun hans. Kom þar fram að eignaleigufyrirtækið gat við riftun krafist skuldara um fullar greiðslur samningsins til loka samningstímabilsins. Taldi Hæstiréttur þetta ekki í samræmi við það að um leigusamning væri að ræða, enda falli niðir skylda leigutaka til áframhaldandi greiðslu á leigu við riftun leigusamnings. Í fjórða lagi benti Hæstiréttur á að samningurinn gerði ráð fyrir að leigutaki kaupleigusamningsins yrði eigandi hins leigða við lok samningstímans. Loks er bent á það að leigutaki samkvæmt umræddum samningi hafi ekki leitað eftir því að taka á leigu bifreið hjá eignaleigufyrirtækinu heldur hafi hann valið bílinn og samið um kaup hans án aðkomu fjármögnunarfyrirtækisins. Telur Hæstiréttur þessi atriði leiða til þess að kaupleigusamningar séu í raun lánasamningar sem falla undir gildissvið VI. kafla laga nr. 38/2001.

Samningur sá sem deilt er um í máli þessu er sambærilegur samningi þeim sem Hæstiréttur fjallaði um í máli nr. 92/2010. Verður því ekki hjá því komist, með

vísan til raka í framangreindum dómi, að telja umræddan samning lánsamning en ekki leigusamning.

Sóknaraðili telur að varnaraðila hafi ekki hafa verið heimilt að rifta samningnum þar sem a-liður 1. mgr. 11. gr. laga nr. 101/2010 um greiðsluaðlögun kveði á um að ekki sé heimilt að krefjast eða taka á móti greiðslu á kröfum og b-liður sömu greinar kveði á um að ekki sé heimilt að gjaldfella skuldir samkvæmt samningsbundnum heimildum.

Í 14. gr. almennra skilmála samnings aðila er kveðið á um þær ástæður sem þurfa að vera fyrir hendi til að varnaraðili geti rift samningi einhliða og án fyrirvara. Í 4. tölul. segir:

„Bú leigutaka er tekið til gjaldþrotaskipta eða hann leitar nauðasamnings við skuldheimtumenn sína eða ef fjárhagsstaða leigutaka versnar frá undirritun samnings þessa þannig að fyrirsjáanlegt sé að hann geti ekki staðið í skilum við L.“

Á grundvelli þessa ákvæðis rifti varnaraðili bílasamningi við sóknaraðila með bréfi, dags. 10. maí 2011, með þeim rökum að hann hefði sótt um greiðsluaðlögun.

Sóknaraðili telur að varnaraðila hafi ekki verið heimilt að rifta samningnum. Vísar sóknaraðili til 42. gr. laga nr. 75/1997 um samningsveð og telur hann það engu skipta þótt seljandi hafi áskilið sér eignarréttarfyrirvara í stað veðréttar. Þá vísar hann til 1. mgr. 35. gr. sömu laga, en samkvæmt ákvæðinu geti söluveð verið til tryggingar láni sem veitt sé af þriðja aðila til tryggingar láni sem veitt sé til kaupa á hlut enda sé lánsfjárhæðinni beint til seljanda. Telur sóknaraðili að umræddur bílasamningur sé lánsamningur sem tryggður sé með söluveði og því séu engar forsendur til þess að telja lánið undanskilið 11. gr. laga nr. 101/2010.

Í lausafjárkaupum hefur tíðkast að seljandi geri svokallaðan eignarréttarfyrirvara, þ.e. fyrirvara um að kaupandi öðlist ekki eignarrétt að söluhlut fyrir en hann hefur efnt kaupsamninginn og þá fyrst og fremst með greiðslu kaupverðsins. Þannig felst í eignarréttarfyrirvara að seljandi getur tekið hlutinn aftur, ef vanefndir verða af hálfu kaupanda. Kaupandi getur því ekki ráðstafað hlutnum, t.d. með sölu eða veðsetningu, fyrir en eignarréttarfyrirvarinn er fallinn niður. Í 42. gr. laga nr. 75/1997 segir að ef seljandi eða sá sem veitt hefur lán til kaupa á hlut hafi áskilið sér eignarrétt í hinu selda þar til kaupverðið eða lánið er að fullu greitt eða hann hafi áskilið sér rétt til þess að taka hlutinn við greiðslufall skuli farið með slíkan samning sem þar sé um söluveðssamning að ræða. Af ákvæðinu leiðir, að þegar samið hefur verið um tryggingarréttindi fyrir endurgjaldi hins selda í formi eignarréttarfyrirvara eða réttar til að taka söluhlut til baka, ber með slíka samninga að fara sem samninga um söluveð.

Ljóst er að varnaraðili er skráður eigandi bifreiðarinnar Y. Í samningnum er ekki kveðið á um að sóknaraðili eignist umrædda bifreið þegar allar greiðslur samkvæmt samningnum hafa verið inntar af hendi, heldur er gert ráð fyrir að þá standi honum til boða að kaupa bílinn á 1.000 kr. Þá er ljóst að sem skráður eigandi ber varnaraðili endanlega ábyrgð á greiðslu opinberra gjalda af bifreiðinni auk þess sem varnaraðili ber sem eigandi endanlega ábyrgð á tjóni sem bifreiðin veldur. Í ljósi alls framangreinds verður ekki talið að um sé að ræða samning með eignarréttarfyrirvara sem ákvæði laga um samningsveð eigi við um.

Í 3. gr. laga nr. 101/2010 um greiðsluaðlögun einstaklinga er tiltekið til hvaða krafna greiðsluaðlögunin taki. Í 1. mgr. segir að greiðsluaðlögun taki til allra annarra krafna á hendur skuldara en taldar eru upp í greininni. Í c-lið segir að greiðsluaðlögun nái ekki til krafna sem nytu stöðu skv. 109., 110. eða 112. gr. laga um gjaldþrotaskipti

o.fl. ef bú skuldara hefði verið tekið til gjaldþrotaskipta á þeim degi sem umsókn hans um greiðsluaðlögun var tekin til greina. Í 109. gr. laga um gjaldþrotaskipti o.fl. segir að afhenda skuli eign eða réttindi í vörslum þrotabús þriðja manni ef hann sannar eignarrétt sinn að þeim. Öðrum réttihöfum skuli með sama hætti afhenda eignir eða réttindi sem þrotabúið á ekki tilkall til.

Í ljósi þess sem að framan segir verður að telja að varnaraðila, sem skráðum eiganda bifreiðarinnar Y hafi verið heimilt að rifta umræddum samningi og verður því ekki fallist á kröfur sóknaraðila í máli þessu.

Ú r s k u r ð a r o r ð:

Kröfum sóknaraðila, M, er hafnað.

Reykjavík, 16. desember 2011.

Áslaug Árnadóttir

Jóhann Tómas Sigurðsson

Oddur Ólason

Sérálit

Ágreiningur aðila lýtur að gildi riftunar á bílasamningi nr. X og vörslusviptingar vegna bifreiðarinnar Y. Sóknaraðili krefst þess að riftun á bílasamningi nr. X og vörslusvipting verði úrskurðuð ólögumæt og að bifreiðinni verði skilað. Varnaraðili krefst þess að kröfum sóknaraðila verði hafnað.

Í dómi Hæstaréttar frá 16. júní 2010 í máli nr. 92/2010 var fjallað um bílasamning SP Fjármögnunar. Í dómnum rakti Hæstiréttur eðli samningsins og komst að þeirri niðurstöðu að í raun hafi verið um að ræða lánveitingu til kaupa á bifreið, sem hafi verið klædda í búning leigusamnings. Samningur sá sem deilt er um í máli þessu er sambærilegur samningi þeim sem Hæstiréttur fjallaði um í máli nr. 92/2010. Verður því ekki hjá því komist að telja umræddan samning lánsamning vegna kaupa á umræddri bifreið en ekki samning um leigu. Með vísan til þess verður jafnframt að líta svo á að ákvæði í samningi aðila um að sóknaraðili geti orðið eigandi að bifreiðinni gegn greiðslu á krónum 1.000 í lok leigutíma, sé aðeins til málamynda. Aðilar hafa í raun gert með sér samning um að varnaraðili fjármagni kaup sóknaraðila á umræddri bifreið. Varnaraðili hefur hinsvegar áskilið sér eignarrétt að bifreiðinni þar til að lánið er að fullu greitt.

Í 42. gr. laga nr. 75/1997 um samningsveð er fjallað um slíka gerninga en þar segir:

„Um rétt sem jafna má til söluveðs.

Ef seljandi eða sá sem veitt hefur lán til kaupa á hlut hefur áskilið sér eignarrétt í hinu selda þar til kaupverðið eða lánið er að fullu greitt eða hann hefur áskilið sér

rétt til þess að taka hlutinn við greiðslufall skal með slíkan samning farið sem þar sé um söluveðssamning að ræða.“

Í 38. gr. er nánar fjallað um réttarvernd og fullnustu söluveðssamninga, en þar kemur fram að ef veðhafi geti leitað fullnustu kröfu með nauðungarsölu. Rífti veðhafi söluveðssamningi samkvæmt heimild í veðsamningnum eða á grundvelli almennra reglna getur hann krafist afhendingar hins veðsetta úr hendi veðsala.

Í gögnum málsins kemur fram að umboðsmaður skuldara samþykkti umsókn sóknaraðila um greiðsluaðlögun þann 2. mars 2011. Þann 10. maí 2011 barst sóknaraðila hinsvegar bréf frá varnaraðila þess efnis að samningi aðila yrði ríft, vegna umsóknar um samning til greiðsluaðlögunar.

Markmið laga nr. 101/2010 um greiðsluaðlögun einstaklinga er að gera einstaklingum í verulegum greiðsluferfiðleikum kleift að endurskipuleggja fjármál sín og koma á jafnvægi milli skulda og greiðslugetu þannig að raunhæft sé að skuldari geti staðið við skuldbindingar sínar um fyrirsjáanlega framtíð. Í þeim tilgangi er þeim veitt tímabundin réttarvernd gegn lánadrottnum og kröfuhöfum. Með 11. gr. laganna er komið í veg fyrir að kröfuhafar og lánadrottnar geti gengið að eignum skuldara eða gjaldfellt samningsbundnar skuldbindingar.

Í 3. gr. laganna er fjallað um þær kröfur sem greiðsluaðlögun tekur til. Þar kemur fram að greiðsluaðlögunin taki til allra annarra krafna en þeirra sem taldar eru upp í 1. mgr. ákvæðisins. Í ákvæðinu eru kröfur sem eru undanskildar greiðsluaðlögun tæmandi taldar. Í 3. gr. laga um greiðsluaðlögun er ekki kveðið á um að kröfur á hendur skuldurum á grundvelli söluveðssamninga í skilningi laga nr. 75/1997 um samningsveð séu undanskildar greiðsluaðlögun.

Vegna tilvísunar meirihlutans til ákvæða 109. gr. gjaldþrotalaga er það túlkun minnihlutans að ákvæðið eigi ekki við þar sem varnaraðili sé í raun ekki eigandi bifreiðar, heldur lánveitandi sem hafi til málamynda gert fyrirvara um rétt til hins selda sem jafna má til söluveðs í skilningi 42. gr. laga um samningsveð nr. 75/1997.

Með vísan til þess verður að líta svo á að eftir samþykkt umsóknar umboðsmanns skuldara um greiðsluaðlögun, hafi varnaraðila verið óheimilt að fullnusta kröfum sínum gagnvart skuldara eða beita hann öðrum vanefndarúrræðum.

Í ljósi framangreinds verður að fallast á kröfur sóknaraðila í máli þessu.

Reykjavík, 16. desember 2011.

Hildigunnur Hafsteinsdóttir

Geir Arnar Marelsson